

Jože Dolmark

Uvajanje filma v šole: vzgoja filmskega duha in pogleda

Ob deseti obletnici rednega pouka filma na novogoriški dramsko-filmski gimnaziji

foto: Andrej Šušmelj

Filmska vzgoja v Sloveniji ni bila nikoli niti dovolj sistematična niti dovolj definirana, še zlasti ne v okviru uradno določenih kurikulumov, tudi ni bila ustrezno dimenzionirana glede na druge umetnostne vzgoje ... Bila pa je vendarle navzoča od začetkov 60. in 70. let, zlasti v Pionirskem domu v Ljubljani in na Osnovni šoli v Solkanu – in gotovo je za to malo navzočnosti v vzgojno-izobraževalnem procesu, kot je je vendarle bilo, treba pripisati zaslugo nekaterim entuziastom in cinefilom, ki so pred dobrimi štiridesetimi leti zaslutili pomen vzgoje kinematografske omike in okusa in zlasti vzgoje pogleda pri umeščanju mladostnika v širši družbeni prostor in pri njegovi samoidentifikaciji.

V Pionirskem domu, v Solkanu in sporadično še kje, je bil film uveden v učni proces kot dodaten neobvezni predmet. Šlo je zlasti za to, da se mladim omogoči intimnejši in bolj pristen stik s filmom kot umetnostjo in filmom kot delom množične kulture 20. stoletja ter da se pri tem ne pozabi, da gre za umetnost, ki je navkljub vsemu podvržena amneziji, in za umeetniško prakso z določenim jezikom, ki ga je potrebno spoznati. Tako se je na teh srečnih mestih najprej mnogo kakovostno gledalo in zatem o filmih mnogo pogovarjalo. Analizam in novemu znanju je sledilo praktično ukvarjanje s filmom, dijak je postal kreativni gledalec in ustvarjalec.

V tem neuradnem učnem procesu se je zastavljalo mnogo še danes perečih problemov. Kako izbrati filme in jih potem pokazati učencem? Kako pripraviti otroke na takšno srečanje? Kako umestiti pravo tehnologijo za tovrstno početje? Je potrebno govoriti samo o filmu ali tudi o televiziji, danes pa še o DVD-jih, internetu, mobilni tehnologiji in vsem, kar spada zraven? Je za vzgojo filmskega in nasploh sodobnega avdiovizualnega duha nujno potrebno tudi praktično ukvarjanje s filmom? Zakaj so ta vprašanja vedno ista?

Film je bil nešteto krat (pozneje pa tudi televizija in računalniki ...) obtožen kvarjenja mladine in označen kot motnja, kajti šoli je

tako rekoč spontano izpodbijal avtoriteto neke etične in moralistične resnice zastarelih pedagoških kriterijev. To pa pomeni, da je šola spričo avdiovizualnega univerzuma dobesedno izzvana, da se sooči z učenci, ki so vse bolj rano vrženi v širši družbeni proces, in da tako z najstniki najde časom pravnjo in enakopravnejšo držo.

Če po teh mnogih letih osmislim poučevanje filma v šoli, se mi zdi pomembno prvo srečanje otroka ali najstnika s tisto čarobno reprezentacijo sveta, ki se ji reče film. Učenca je pomembno strpno pripeljati do tega, da postane ustvarjalni gledalec. V tem prefinjenem procesu pa mora pedagog prilagodljivo odvreči permanentni paternalizem, imanen ten vsaki izobraževalni ustanovi.

Tudi pri tem delu gre za potrpežljivo sledenje, pravi rezultati potrebujejo svoj čas. Kajti sleherni mladostnik je obdarjen samo s svojim ugodjem, v katerega šola ne sme posegati. To ugodje je potrebno prepoznati in ga tokom učnega procesa nadgrajevati. Vsa zgodovina filma je – kakor zgodovina poučevanja – vselej stvar neke generacijske kulture, ki more zlasti v pedagogiki ostati odprta in prilagodljiva. Pri vzgoji filmskega duha in vzgoji pogleda gre predvsem za to, da mlad človek postane ustvarjalno kritičen, da postane človek. Vzgojo se da priučiti; to, da te nek film presune in zadene za vse življenje, pa je stvar mnogoterih nežnosti, ki niso nikoli samo reč učenja.

Na dramsko-gledališki in filmski gimnaziji v Novi Gorici že deseto leto poteka redni pouk filmskih predmetov v zadnjih dveh letnikih. Pri predmetu VIF (video in film) se dijaki seznanjajo z zgodovino in kritiko filma, pri predmetu VFD (video in filmska delavnica) pa z osnovami video in filmske tehnologije ter montaže. V učnem načrtu sta v zadnjem letniku predvidena scenariistična priprava kratkega dokumentarnega in kratkega igranega filma, po katerih se potem posnameta, zmontirata ter postprodukcijsko izdelata dva kratka filma.

Zaradi specifičnosti filmske produkcije znotraj srednješolskega kurikulumata to delo poteka v obliki projektne delavnice v Piranu (igrani film) ali kje drugje (dokumentarni film), ob sodelovanju likovne gimnazije pri scenografiji, maski in kostumografiji. Kaže se, da omogoča tovrstna vzgoja dijakom polnokrvni dostop do filma in avdiovizualnih medijev, jih podučuje analizirati in kritično ocenjevati posamezne filme, žanre, obdobja in avtorske pristope; jim ponuja odnose do filma v celoti in do ostalih medijskih ter komunikacijskih vsebin. Takšne vzgojne prakse jih filmsko in medijsko opismenjujejo za kritično in ustvarjalno uporabo sporočil v dandanes medijsko zasičeni družbi. Ti dijaki pridobivajo znanja in navade, ki jih iz pasivnih potrošnikov vztrajno izoblikujejo v vizualno aktivne odrasle državljane.

Na žalost pa je resnica taka, da je slovenski šolski sistem brez tovrstnih vsebin v svojih rednih predmetnikih. Filmska vzgo-

ja je stvar moderne medijske omike, reč osnovne sodobne umetnostne in avdiovizualne kulture. V šolskih predmetnikih mladim ni dano, da bi analizirali lastne navade spremljanja filmov, da bi odpravljali pogosto medijsko zasvojenost in se učili ustvarjalno ter kritično izbirati filmska in medijska sporočila. Ko ti mladi pridejo na univerze, se ta manjka v večini nadaljuje in grozno je pomisliti na to, da bodo mnogi diplomanti postali profesorji z istim manjkom. Začarani krog je z redkimi izjemami sklenjen. Obstaja samo malo upanje, da bo vsaj iz tistih nekaj novih višjih in visokih šol filmske vzgoje čez čas odšla pečica filmsko in medijsko izobraženih diplomantov, ki bodo v prihodnosti lahko redno in uradno pričeli s prepotrebno vzgojo filmskega duha in vzgojo pogleda na osnovnih stopnjah primarno obveznega šolskega sistema. Da v tej smeri niti pobožno ne pomislimo, koliko lažje bi bilo pisati o filmu, urejati strokovne revije, najti ustrezne muzealske in ostale kadre za strokovne institucije ...

Šola je vedno bila in vedno bo prostor srečevanj, pristnih odnosov in čustvenih izmenjav, prijateljstev in umnih radoznalosti ... Dober profesor je danes tisti, ki izumlja nove svetove – ne glede na tisto intimno, o čemer me je podučil moj filmski profesor Éric Rohmer v strogih sorbonskih avlah: vedno je nekdo videl nekoga, ki je videl nekoga tretjega odraščati z ljubeznijo do filmskih slik ... Vsaj to upanje nam ostaja.

(Iz slavnostnega govora dr. Stojana Pelka)

Iskati novo znanje, premikati njegove meje, tako vsebinske kot formalne – to je toliko lažje početi na faksu, če so ti te ambicije zbudili že prej, na gimnaziji. Danes sem tukaj zato, ker vem, da se na novogoriški umetniški gimnaziji to dogaja. Vem, ker spremljam odmeve vašega dela v medijih; vem, ker mi profesorji z AGRFT pripovedujejo o novogoriškem novem valu; predvsem pa vem, ker mi vaš profesor in moj prijatelj, ekranovski in scenariistični sodrug, *socio* Jože Dolmark, vedno navdušeno pripoveduje o vas (celo kako diplomu mi je že dal prebrati, recimo tisto o Michelu Chionu). Zato velja ob vašem jubileju povedati dvoje: privilegij mest, ki imajo gimnazije, se vedno kaže šele na dolgi rok. Šef razvoja v novomeški Krki, dr. Rotar, vedno rad poudari, da je skrivnost industrijskega razvoja tako različnih mest, kot sta npr. Novo mesto in Idrija, prav v tem, da sta nekoč davno dobili gimnaziji. A privilegij umetniške gimnazije je še posebej specifičen, saj to splošno, razsvetljensko tradicijo specializira v smer, ki se v naših krajih najpogosteje razvija drugod, ob izobraževalni sceni: v kletah mladinskih klubov, v ljubiteljskih krožkih, na odrih pokrajinskih gledališč. Z »vdorom«, če smem tako reči, v samo jedro gimnazijskega izobraževanja, se umetnost vrača tja, kamor je od antike prek renesanse vedno sodila: v samo jedro znanja.

s snemanja filma Dekliščina